

Vergaderjaar 2016–2017

28 676

NAVO

Nr. 268

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 19 mei 2017

Inleiding

Hierbij informeren wij u, mede namens de Minister-President, over de speciale bijeenkomst van de staats- en regeringsleiders van de NAVO-lidstaten op 25 mei a.s. in Brussel.

Agenda

De staatshoofden en regeringsleiders komen op 25 mei a.s. in Brussel bijeen voor een speciale NAVO-top. Namens Nederland zal de Minister-President deelnemen. Dit is de eerste NAVO-bijeenkomst waaraan de Amerikaanse president Trump deelneemt.

De trans-Atlantische band en de lastenverdeling zullen centraal staan. Verder spreken de staatshoofden en regeringsleiders over de rol die de NAVO kan spelen op het gebied van terrorismebestrijding, mede in relatie tot de ontwikkelingen aan de zuidflank van het NAVO-verdragsgebied en in Afghanistan. Mogelijk zal ook de relatie van de NAVO met Rusland aan de orde komen. Dat geldt evenzeer voor de situatie in Oekraïne en op de Westelijke Balkan. Na afloop van de speciale bijeenkomst worden naar verwachting enkele korte politieke verklaringen uitgegeven.

De bijeenkomst vindt plaats in het nieuwe hoofdkwartier. België zal het gebouw, in aanwezigheid van de staatshoofden en regeringsleiders, formeel overdragen aan de Secretaris-Generaal van de NAVO. Het hoofdkwartier zal echter pas op een later moment daadwerkelijk in gebruik worden genomen. Na de overdrachtsceremonie is er een werkdiner. Er zijn geen afzonderlijke bijeenkomsten met de Ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie voorzien, en evenmin met de partnerlanden en -organisaties van de NAVO.

Algemeen

Sinds de NAVO-top in juli 2016 in Warschau zijn de veiligheidsdreigingen ten oosten en ten zuiden van het verdragsgebied onverminderd groot. Het gaat onder meer om de opstelling en activiteiten van Rusland, de situatie in het oosten van Oekraïne en de zorgwekkende ontwikkelingen aan de zuidflank van de NAVO, met name in Irak, Libië en Syrië. Ook de veiligheidssituatie in Afghanistan is niet verbeterd.

Die onzekere omgeving stelt hoge eisen aan het bondgenootschap en de krijgsmachten van de lidstaten. Eenheid en onderlinge solidariteit zijn van groot belang.

Recent hebben de Verenigde Staten andermaal bevestigd dat zij onverminderd achter de NAVO staan. De aanwezigheid van president Trump onderstreept deze betrokkenheid. Zoals eerder gemeld door *Secretary of Defense Mattis* en *Secretary of State Tillerson* (zie Kamerstukken 28 676, nr. 264 en 28 676, nr. 267) verwachten de Verenigde Staten wel dat de Europese bondgenoten concrete stappen zetten om de afspraken, die in 2014 tijdens de NAVO-top in Wales werden gemaakt, na te komen. Dit geldt eveneens voor het leveren van actieve bijdragen aan NAVO-missies en operaties, ook op het gebied van terrorismebestrijding.

Defensie-uitgaven

Tijdens de NAVO-top in Wales hebben de bondgenoten afgesproken (1) de trend van dalende defensie-uitgaven te keren, (2) te trachten de uitgaven in reële termen te laten stijgen naarmate hun BBP groeit en (3) zich in te spannen om de komende tien jaar hun defensie-uitgaven in de richting van twee procent van het BBP te bewegen. Een soortgelijke afspraak is gemaakt over de richtlijn om ten minste 20 procent van het totale defensiebudget te besteden aan investeringen. Met het oog op deze afspraken heeft het huidige kabinet de dalende trend van defensie-uitgaven een halt toegeroepen en enkele stappen voorwaarts gezet in het kader van het meerjarig perspectief.

Zoals bekend, hebben de Verenigde Staten gepleit voor nadere afspraken om een meer evenwichtige lastenverdeling te bewerkstelligen. In de Noord-Atlantische Raad is inmiddels besloten dat de bondgenoten jaarlijks nationale plannen zullen opstellen, te beginnen in 2018. Dit besluit wordt naar verwachting bekrachtigd door de staatshoofden en regeringsleiders. De eerste plannen moeten uiterlijk eind 2017 worden ingediend. De uitvoering van deze plannen zal jaarlijks worden besproken door de Ministers van Defensie. Zo wordt inzichtelijk welke stappen de bondgenoten hebben gezet om de afspraken uit 2014 na te komen.

Nederland erkent het belang van een evenwichtige lastenverdeling en steunt daarom het voorstel van nationale plannen en een monitoringsmechanisme. Omdat de formatie van een nieuw kabinet op 25 mei a.s. nog niet zal zijn voltooid, kan Nederland tijdens de topbijeenkomst geen concrete toezeggingen doen. Verder spreekt het voor zich dat naast de hoogte van de defensie-uitgaven ook moet worden gekeken naar de mate waarin bondgenoten relevante capaciteiten aan de NAVO leveren en hun krijgsmachten werkelijk inzetten.

Voor Nederland blijft de geïntegreerde benadering, zoals geformuleerd in de Internationale Veiligheidsstrategie, leidend. Hogere defensie-uitgaven, dus ook in NAVO-kader, zijn daar een belangrijk onderdeel van. Ook elders heeft Nederland een belangrijke rol te spelen, zoals in VN, EU en/of OVSE-verband. Dit gaat vrijwel altijd hand in hand met diplomatieke

instrumenten en ontwikkelingssamenwerking, ook met het oog op conflictpreventie.

Bestrijding van terrorisme

Nederland steunt een grotere NAVO-rol op het gebied van terrorismebestrijding. Een dergelijke rol is overigens niet nieuw. Het bondgenootschap levert reeds bijdragen aan de capaciteitsopbouw van krijgsmachten van partnerlanden en ontplooit activiteiten en missies om terrorisme te bestrijden. Zo heeft de NAVO onder meer toevoegde waarde op het gebied van capaciteitsopbouw in onveilige omgevingen, bijvoorbeeld in Irak en Jordanië. Nederland acht het van belang dat de NAVO-inspanningen complementair zijn aan de inzet van andere organisaties, zoals de EU, de VN, de anti-ISIS coalitie en het *Global Counterterrorism Forum* (GCTF).

Nederland steunt de uitbreiding van de inzet van AWACS-radarvliegtuigen die in het Turkse en internationale luchtruim informatie vergaren die met de anti-ISIS coalitie wordt gedeeld. Als uitdrukking van de inspanningen die de NAVO thans levert, zal het bondgenootschap mogelijk toetreden tot de anti-ISIS coalitie. De eventuele toetreding van de NAVO tot de coalitie zal niet leiden tot automatische verplichtingen voor het bondgenootschap of de NAVO-landen.

Om de betrokkenheid bij de strijd tegen ISIS te onderstrepen, zal Nederland aankondigen voor de tweede keer een KDC-10 tankervliegtuig in te zetten. Uw Kamer wordt hierover in een separate brief nader geïnformeerd. Het toestel kan worden ingezet voor air-to-air refueling van vliegtuigen van de anti-ISIS coalitie, inclusief de NAVO AWACS die informatie delen met de anti-ISIS coalitie.

Tijdens de speciale bijeenkomst zal Nederland aankondigen een bedrag van 600.000 euro beschikbaar te stellen voor trainings- en adviesactiviteiten van de NAVO in Irak en Jordanië. Met dit geld kunnen de reeds lopende capaciteitsopbouwprojecten worden voortgezet op het gebied van de opruiming van explosieven en mijnen, hervorming van de veiligheidssector, civiel-militaire planning en civiele crisisbeheersing. Nederland zal tevens enkele adviseurs en trainers leveren.

De NAVO-missie *Resolute Support* levert in Afghanistan een belangrijke bijdrage aan terrorismebestrijding. Nederland staat welwillend tegenover een voortgezette betrokkenheid in Afghanistan.

Montenegro en Westelijke Balkan

Montenegro zal op korte termijn formeel lid worden van de NAVO. Op 4 mei jl. heeft Nederland de akte van aanvaarding van het Protocol gedeponereerd bij de autoriteiten van de Verenigde Staten, de depositaris van het Verdrag van Washington en van het toetredingsprotocol. Na inwerkingtreding van het Protocol zal de Secretaris-Generaal van de NAVO een uitnodiging aan Montenegro doen om tot het bondgenootschap toe te treden. Naar verwachting zal dit proces in de eerste helft van juni zijn voltooid.

Nederland zal de komende periode toezien op de uitvoering van de hervormingen die tijdens het toetredingstraject met Montenegro zijn overeengekomen, in het bijzonder de verdere versterking van de rechtsstaat en de positie van onafhankelijke media. Indien daarvoor aanleiding bestaat, zal uw Kamer hierover nader worden geïnformeerd.

Wat Nederland betreft, is er thans geen aanleiding om andere landen op de Westelijke Balkan het NAVO-lidmaatschap in het vooruitzicht te stellen. Zij voldoen immers niet aan de criteria. Nederland wil strikt vasthouden aan de huidige uitgangspunten en criteria, omdat deze de beste waarborgen bieden voor een succesvolle inbedding van nieuwe lidstaten in de structuren van het bondgenootschap.

Wel zal de NAVO, in meer algemene zin, bijzondere aandacht aan de Westelijke Balkan moeten blijven besteden, mede vanuit het oogpunt van regionale stabiliteit. Gezien de dreigingen in deze regio, zoals stagnerende hervormingsprocessen, georganiseerde criminaliteit, terrorisme en de invloed van Rusland, blijft een nauwe betrokkenheid van de NAVO van groot belang. Daarbij zal zoveel mogelijk moeten worden samengewerkt met de EU.

Rusland

Naar verwachting wordt tijdens de speciale bijeenkomst ook gesproken over de relatie van de NAVO met Rusland. Zoals eerder gemeld, is de opstelling van Rusland nog altijd zorgwekkend. Daarbij gaat het om zowel het militaire optreden van Rusland aan de oostflank van de NAVO als om de zogenoemde hybride dreigingen, waaronder propaganda, desinformatie, cyberactiviteiten, beïnvloeding van politieke besluitvormingsprocessen in NAVO-landen en de inzet van economische drukmiddelen.

Nederland blijft pleiten voor een NAVO-relatie met Rusland die berust op geloofwaardige afschrikking enerzijds, en inhoudsvolle en regelmatige dialoog anderzijds. In het kader van geloofwaardige afschrikking is de *NATO Response Force* uitgebreid en wordt thans een vooruitgeschoven aanwezigheid opgericht in de Baltische staten en Polen. Zoals bekend levert Nederland een bijdrage aan de multinationale *battlegroup* (onder leiding van Duitsland) in Litouwen. De vooruitgeschoven aanwezigheid bevordert afschrikking, maar blijft binnen de kaders van de *NATO Russia Founding Act* uit 1997.

Hoewel de dialoog met Rusland in het kader van de NAVO Rusland Raad (NRR) moeizaam verloopt, hecht Nederland aan regelmatige bijeenkomsten van de NRR op ambassadeursniveau. Tijdens deze bijeenkomsten kan onder meer worden gesproken over de situatie in Oekraïne, maar ook over Afghanistan en hybride dreigingen gericht op de bondgenoten. Bovendien pleit Nederland voor afspraken tussen de NAVO en Rusland over vertrouwenwekkende maatregelen, bijvoorbeeld over militaire transparantie en de vliegveiligheid boven de Oostzee.

Oekraïne

Tijdens de speciale bijeenkomst zal Nederland melden dat de NAVO-ondersteuning bij hervormingen van de Oekraïense veiligheidssector van belang blijft. Hoewel enige vooruitgang is geboekt, zijn er nog zorgpunten, bijvoorbeeld corruptie en de gebrekkige democratische controle op de strijdkrachten en inlichtingendiensten. Deze onderwerpen moeten voor de Oekraïense autoriteiten prioriteit hebben.

Nederland zal verder pleiten voor politieke steun aan de Oekraïense regering in verband met de illegale annexatie van de Krim en Russische militaire inmenging in het oosten van het land. Rusland en de separatistische groeperingen maken vrijwel geen voortgang bij de implementatie van de Minsk-afspraken. Zij dragen in belangrijke mate de verantwoordelijkheid voor het uitblijven van een politieke oplossing. Tegelijkertijd dient

Oekraïne de Minsk-afspraken na te komen over de status van de gebieden die onder controle staan van de separatistische groeperingen, en zo ook over het houden van lokale verkiezingen in deze gebieden.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
A.G. Koenders

De Minister van Defensie,
J.A. Hennis-Plasschaert